

Валентина Галацька

кандидат філологічних наук., доцент,
доцент кафедри філології та перекладу
(Український державний університет науки і технологій)

Вікторія Філіпенко

старший викладач кафедри фундаментальних дисциплін
(Дніпровський інститут традиційної
і нетрадиційної медицини)

ОЛЕСЬ ГОНЧАР У ТЕАТРІ ТА КІНО: ІНТЕРМЕДІАЛЬНЕ ТРАКТУВАННЯ ТВОРЧОСТІ

В історії української літератури ХХ століття творчість видатного майстра ліричного епосу, громадського діяча, вченого, патріота, Героя України Олесь Гончара посідає особливе місце. Визнаний майстер художнього слова залишив нащадкам неповторний спадок, який вдало інтерпретований художніми кодами суміжних видів мистецтв. Творчість митця органічно підпорядковується інтермедіальним чинникам, які посилюють внутрітекстові взаємозв'язки.

Уведене до наукового обігу німецьким ученим О.Хансен-Льове у 80-х р.р. ХХ ст. поняття інтермедіальності екстраполюється з літературної творчості Олесь Гончара на театральну та кіноінтерпретацію основних її концептів.

Творчий доробок Олесь Гончара одразу зацікавив майстрів театального та кіномистецтва. Ще в 1977-му році відомий український композитор О.Білаш написав оперу «Прапороносці», яка була успішно поставлена у Київському та Дніпропетровському оперному театрах. Високий трагічний градус відтворення воєнних подій виражально-зображальними засобами музики підкреслюється майстерною рецепцією ідеї любові та жертвності героїв в ім'я миру та свободи. Особлива взаємодія двох мистецтв (літератури та музики) створює ефект мистецького інтеракціонізму, який продовжується і в драматичній рецепції відомого твору на сцені Львівського національного академічного театру імені М.Заньковецької. У 1982-му році там була здійснена сценічна інтерпретація роману «Прапороносці». Це одна з перших акторських робіт народного артиста України Анатолія Хостікоєва, який в образі Євгена Черниша втілює за допомогою «запропонованих обставин» загальнолюдські цінності. Автори вистави запропонували глядачам прийоми сценічного мистецтва, представивши художній текст Олесь Гончара у діях, явах, діалогах. Таким чином можна зробити висновок про міжвидову інтерполяцію або гіпотипозис.

Цікавою є інтерпретація творчості Олесь Гончара в українському кінематографі. Так, у 1977-му році видатний майстер поетичного кіно, режисер Юрій Іллєнко зняв фільм за мотивами повісті «Бригантина». Проблема існування важких підлітків, уособлена в образі Порфира Кульбаби, знайшла своє кіновтілення у тематичних ремінісценціях вітру, поля, бригантини як символів свободи, людської мрії. Вони називаються екфразисами й виявляються у крупних планах героїв, панорамних відтвореннях українського

стефу, річкового простору. Виконавиця головної ролі вчительки, відома актриса кіно Людмила Єфименко показала діалектичність своєї професії, прагнення зрозуміти важкого підлітка. Це майстерно передається за допомогою крупного плану героїні, який підкреслює портретні риси персонажів, їх кінематографічну виразність, багатогранність натури персонажів.

Заслуговує на увагу режисерське прочитання Миколою Мащенком відомого оповідання Олеса Гончара «За мить щастя». У кінопрокаті цей художній фільм має назву «Все перемагає любов». Створена у 1987-му році, ця кінострічка стала знаковою подією в національному кіножитті. А заборонена тема кохання радянського солдата Олександра Діденка (актор Костянтин Шафаренко) до угорської дівчини, втілена в обертонах трагіко-драматичного світовідчуття, представлена засобами міжвидової інтерполяції або гіпотипозисом. Це виявляється в подієвій канві кіноверсії, сюжетній насиченості, в крупних планах (портрети персонажів) і панорамних зйомках. Особливе місце відводиться монтажним переходам, які утворюють особливу художню субстанцію. Це вигідно підкреслює оригінальність тексту Олеса Гончара, надаючи йому нового звучання. Таким чином витворюється синтез мистецтв, який допомагає відчувати слово Олеса Гончара в новій трансляційній реальності. Особливо це важливо усвідомлювати в контексті 105-річного ювілею митця, актуальності його творчості в нинішніх українських реаліях.